

Θέατρο

Της **Νόνας Μολέσκη**
nonamoleski@hotmail.com

Η ΕΛΕΝΗ ΤΗΣ ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗΣ, ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΗΜΙΑΣ, ΤΗΣ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΑΣ

Ο Βασίλης Παπαβασιλείου, ο σκηνοθέτης της «Ελένης» του Ευριπίδη στην παραγωγής του ΚΘΒΕ, ξέρει τα πάντα για την Ελένη. Υπήρξε ο ίδιος η Ελένη. Του Ρίτσου, από την «Τέταρτη διάσταση». Έχοντας δημιουργήσει αυτή την καταπληκτική μονοπαράσταση από το 1999 και από τότε κατά καιρούς φέρνοντας ξανά στη σκηνή τη μορφή της γερασμένης Ελένης, ο Βασίλης Παπαβασιλείου είχε ήδη το πρίσμα μέσα από το οποίο έβλεπε το έργο του Ευριπίδη. Για πολλούς της ελληνικής παιδείας μετέχοντες, η μορφή της Ελένης στη διασταύρωση των μεγάλων ποιητικών προβολέων, Ευριπίδη, Ρίτσου και Σεφέρη, ταυτίστηκε με τις έννοιες της ψευδαίσθησης, της αμφισημίας, της ματαιότητας, του εύθραυστου επάθλου του τραγικού μόχθου. Η επιμύθια αμφιβολία «...αν είναι αλήθεια...», με την οποία ο Ευριπίδης συνοδεύει τις αφηγήσεις των παραδοσιακών μύθων, η επιθυμία του να κοιτάξει το «ανάμεσο», του θεού και μη θεού, της αλήθειας και του ψέματος, του είναι και του φαίνεσθαι, κάνουν το κείμενο της «Ελένης» αβάσταχτα γοητευτικό και τοποθετημένο στο «ανάμεσο» του λυρικοδραματικού και του κωμικού, σχεδόν φαρσικού, στοιχείου. Εξ ου και ο Σπύρος Ευαγγελάτος είχε ονομάσει τη δομή της ευριπίδειας «ειρωνικής τραγωδίας» (είδος στο οποίο κατατάσσουν την «Ελένη» μαζί με την «Άλκηστη», την «Ιφιγένεια εν Ταύροις», τον «Ίωνα») κυματιστή, και έστησε το 1999 μια παράσταση που πραγματικά κυμαινόταν ανάμεσα στο κωμικό και λυρικό. Αξέχαστη η Λήδα Τασοπούλου, να περνά μέσα από τη σειρά κατόπτρων παίζοντας με την έννοια του ειδώλου.

Δύο δεκαετίες μετά, ο Βασίλης Παπαβασιλείου ακροάζεται όλο το ευριπίδειο κείμενο και, ως έμπειρος θεατράνθρωπος που γνωρίζει καλά τους κανόνες και τα όρια του θεατρικού παιχνιδιού, βρίσκει εστίες κωμικότητας παντού. Και με πρακτικό τρόπο αποδεικνύει πως, έτσι και τα πάρεις «από γέλιου μεριά» τα πράγματα, δεν σταματάς να γελάς. Από τον πρώτο στίχο, με τον οποίο η Ελένη ξεκινά την «ξενάγηση στην Αίγυπτο», «Ιδού ο Νείλος...», αρχίζει να λειτουργεί το σκηνικό του Άγγελου Μέντη με τις μπονζάι φοινικιές, τις μίνι πυραμίδες, τα οικοδομικά υλικά για το χτίσιμο άλλων και τον τάφο του Πρωτέα για όλες τις χρήσεις. Με φόντο το άλλο, ενδυματολογικό αστείο του Άγγελου Μέντη, τη ζωντανή ορχήστρα με ριγωτά αιγυπτιώτικα κοστούμια, η Έμιλυ Κολιαντρή κάνει το καταπληκτικό της σόλο ως εγγύηση επιτυχίας του σκηνοθετικού εγχειρήματος και της τήρησης του μέτρου. Η μορφή που πλάθει είναι όντως το ζητούμενο της στιλιστικής που επέλεξε ο σκηνοθέτης. Η Ελένη είναι ευσεβής και πειραχτήρι, γοητευτική και αφελής. Η υποκριτική μανιέρα της ηθοποιού είναι ιλαρή, συνδυάζει τη χαρούμενη διάθεση, την ελαφρότητα, το κωμικό ύφος (σαν εκείνο, π.χ., με το οποίο απορεί για το αυγό που γέννησε η Λήδα). Η ανάλαφρη κίνηση, η γλυκιά όψη, η καθαρότατη άρθρωση που μεταφέρει όλες τις σημαντικές αποχρώσεις τις μετάφρασης του Παντελή Μπουκάλα, η εξαίρετη φωνή της πρωταγωνίστριας, απομακρύνουν την πιθανότητα χοντρών κωμικισμών, καθώς και το εμβόλιμο μεταξύ των αστείων μελό, αλλά επιτρέπουν τη διάφανη θλίψη, επιτρέπουν τον κομψό διαχωρισμό της προσωπικότητας από το όνομα που ντροπιάστηκε στην Τροία, από το είδωλο που ξεγέλασε πολλούς. Η τόλμη του Παπαβασιλείου να είναι προκλητικά κωμικός, με τέτοιο Μενέλαο που έφτιαξε ο ωραίος Θέμης Πάνου, παρά τις αναφορές στους χαμένους Τρώες και Έλληνες, παρά τους πιθανούς συνειρμούς με σημερινούς πολέμους με προσχήματα πιο ψεύτικα από τα αδειανά είδωλα, δεν είναι αυθαίρετη και πηγάζει από το κείμενο, από το ίδιο το πνεύμα του αμφισβητία Ευριπίδη. Το αποδεικνύουν οι ηθοποιοί και οι συνεργάτες του με πρακτικό τρόπο .

Ο Χορός της παράστασης είναι συνδημιούργημα του σκηνοθέτη, του ενδυματολόγου Άγγελου Μέντη, του χορογράφου Δημήτρη Σωτηρίου, του συνθέτη Άγγελου Τριανταφύλλου και των 15 ηθοποιών μελών. Τα μαγιό της δεκαετίας του '50, τα τουρμπάνια, οι ρόμπες transformers, η στιλιζαρισμένη κίνηση, η ποζάτη αισθητική των γυναικείων περιοδικών, δημιουργούν μια αυτόνομη ζώνη στην παράσταση, θεαματική και έντονη, κάποτε υπερβολικά θεαματική και έντονη. Προσωπικά θα ήθελα περισσότερη διαφοροποίηση του Χορού από το ξέφρενο γλέντι μετά την αναγνώριση Ελένης - Μενέλαου, στο οποίο η ορχήστρα συμμετέχει σχεδόν σε στιλ Μπρέγκοβιτς, και του τελευταίου πανέμορφου χορικού για τα διαβατάρικα λιβυκά πουλιά. Επίσης θεωρώ ότι προς το τέλος της παράστασης, στις μορφές του αγγελιοφόρου Β΄(Άγγελος Μπούρας), του Θεράποντα (Παναγιώτης Παπαιωάννου), των Διόσκουρων (Νικόλας Μαραγκόπουλος, Ορέστης Παλιαδέλης), το επίπεδο του χιούμορ και της ευρηματικότητας ελαφρώς κατεβαίνει, πιθανόν όμως να φαίνεται έτσι λόγω του ψηλού επιπέδου στο οποίο φτάνουν τα πιο πάνω χαρακτηριστικά στις δουλειές των δύο λαμπρών πρωταγωνιστών, του θυμόσοφου Πρώτου Αγγελιοφόρου (Δημήτρης Κολοβός), του κυριλέ Αιγυπτιώτη Θεοκλύμενου (Γιώργος Καύκας), της θεοπαρμένης Θεονόης στα πρόθυρα νευρικής κρίσης (Αγορίτσα Οικονόμου), της Γερόντισσας που τελικά γούσταρε τους Έλληνες (Έφη Σταμούλη), του Ρομπέν των Δασών Τεύκρου (Δημήτρης Μορφακίδης).

Συνοψίζοντας, είναι απόλαυση να συμμετέχεις ως θεατής σε θεατρικό παιχνίδι στημένο από τέτοιο μαέστρο όπως ο Βασίλης Παπαβασιλείου. Κι αν θέλετε πείτε το πανηγύρι, κι αν θέλετε τελετουργία.